

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Marie Turkové v právní věci žalobce: **K. W.**, zast. JUDr. Irenou Spitzovou, advokátkou, se sídlem Brno, Heršpická 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 - 43,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 – 43, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností brojí žalovaná (dále též „stěžovatelka“) proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 - 43, jímž Krajský soud v Brně (dále též „krajský soud“) zrušil její rozhodnutí ze dne 13. 1. 2006, č. j. X, jímž stěžovatelka uložila žalobci povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu v částce 195 617 Kč. Žalovaná odůvodnila toto rozhodnutí tím, že žalobce nenahlásil, že byl výdělečně činný v Rakousku v době od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2002 a zároveň pobíral starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 155/1995 Sb.).

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 29. 3. 2006 **žalobu** ke krajskému soudu. V žalobě namítal, že správní rozhodnutí mu nebylo doručeno v souladu s § 90 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“), do vlastních rukou. Zásilku obsahující předmětné správní rozhodnutí podle žalobce převzala O. N., která nemá zmocnění přebírat zásilky určené do vlastních rukou, a nezačala proto běžet lhůta pro podání žaloby, kterou podává toliko z opatrnosti. Dále namítal nezákonnost správního rozhodnutí, jakož i to, že bylo

vydáno po uplynutí tříleté promlčecí lhůtě. Požadoval zrušení napadaného rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení.

Rozsudkem krajského soudu ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 - 43, bylo napadané správní rozhodnutí zrušeno pro nezákonnost. V odůvodnění rozsudku krajský soud zejména uvedl, že shledal důvodnou námitku o tom, že správní rozhodnutí bylo vydáno po uplynutí tříleté promlčecí lhůty. Výslovně uvedl, že „*i v právu důchodového pojištění je relevantní právní skutečností běh času. Jedná se o objektivní právní skutečnost, tedy o právní událost. Podstata promlčení je taková, že je to reakce práva na marné uplynutí času. Při promlčení zaniká nárok na požadované plnění, avšak právo na toto plnění nadále trvá. Nárok je pak třeba v této souvislosti chápat jako možnost vynutitelnosti práva prostředky státního donucení (např. asistenci soudu apod.). Samo právo nadále však trvá, je však značně oslabené, a to právě tím, že jeho výkon již nelze vynutit. Procesním důsledkem této úpravy pak je, že k promlčení nepřihlíží soud ex offo, lze se jej však dovolat vznesením námitky promlčení. Vzhledem k tomu, že při promlčení zaniká jen nárok, nikoliv však samo právo, je případné dobrovolné splnění právní povinnosti plněním po právu. Ten, jemuž je plněno, je tedy oprávněn takové plnění přijmout. Právní vztahy financování důchodového pojištění užívají institutu promlčení. Naproti tomu prekluzi podléhá výplata důchodu. K prekluzi však také může dojít nejen na straně účastníka řízení, ale také na straně nositele pojištění. Má-li nositel pojištění nárok na vrácení důchodu, resp. jeho části od účastníka řízení, zaniká takový nárok na vrácení důchodu uplynutím tří let ode dne, kdy orgán sociálního zabezpečení zjistil rozhodnou skutečnost, nejpozději však 10-ti let od uplynutí doby, kdy taková skutečnost nastala. V tomto případě se jedná jednak o lhůtu subjektivní (tříletou), jednak lhůtu objektivní (desetiletou). Přitom platí, že subjektivní lhůta běží v rámci lhůty objektivní a skončí nejpozději s ní.“* S odkazem na obsah spisového materiálu krajský soud zkonstatoval, že žalobce byl důchodově pojištěný v cizině (Rakousku), což se stěžovatelka dozvěděla dne 20. 5. 2002. Od tohoto data počala běžet tříletá subjektivní lhůta pro uplatnění nároku na vrácení přeplatku (§ 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb.), která skončila dne 19. 5. 2005. Z důvodu, že stěžovatelka rozhodla až dne 13. 1. 2006, rozhodla po uplynutí promlčecí lhůty. Krajský soud doplnil, že i když stěžovatelka ve věci vydala několikrát rozhodnutí o vrácení přeplatku, včetně rozhodnutí o zastavení výplaty důchodu, tato rozhodnutí byla krajským soudem zrušena a věc vrácena žalované k dalšímu řízení, přičemž proti tomuto rozsudku nebyla podána kasační stížnost. Stejně tak krajský soud doplnil, že ve věci neprobíhalo řízení o žalobě, také neprobíhalo řízení o výkonu rozhodnutí, jakož ani nebyly na úhradu přeplatku prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy, nebo nebyly placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu, jak o tom hovoří ustanovení § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. S odkazem na uvedené krajský soud uzavřel, že stěžovatelka vydala napadené rozhodnutí po uplynutí tříleté subjektivní lhůty, a rozhodnutí zrušil.

Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka **kasační stížnost**, kterou staví na stížnostním důvodu vymezeném v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tedy nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení věci. Výslovně uvedla, že na základě komunikace s rakouským nositelem pojištění dne 20. 5. 2002 zjistila, že žalobce byl od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2002 výdělečně činný v cizině a starobní důchod mu tak byl vyplácen neoprávněně. Dne 1. 10. 2002 proto vydala rozhodnutí, ve kterém mu uložila vrátit přeplatek na starobním důchodu. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal ke krajskému soudu dne 14. 11. 2002 opravný prostředek (žalobu), z čehož dovozuje, že od tohoto data přestala pro stěžovatelku běžet tříletá prekluzivní lhůta pro rozhodnutí o přeplatku. Lhůta podle ní počala opětovně běžet až ode dne doručení rozsudku ve věci žalobci (sp. zn. 22 Ca 243/2002), tj. ode dne

29. 4. 2003. Podáním žaloby a následným řízením o ní proto podle ní došlo k prodloužení lhůty o 5 měsíců a 15 dní.

Dále doplnila, že dne 15. 3. 2004 vydala na základě rozsudku krajského soudu sp. zn. 22 Ca 243/2002, správní rozhodnutí (označená č. I., II. a III.), proti kterým podal žalobce ke krajskému soudu dne 10. 5. 2004 opět žalobu. Od tohoto data znovu podle stěžovatelky přestala běžet tříletá lhůta pro rozhodnutí o přeplatku, a běh lhůty byl obnoven až ode dne doručení rozsudku ve věci žalobci (sp. zn. 41 Cad 50/2004), tj. ode dne 19. 10. 2004. Podáním žaloby a následným řízením o ní došlo podle stěžovatelky k dalšímu prodloužení lhůty, tentokrát o 5 měsíců a 9 dní. Dovozuje, že lhůta pro vydání rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek se z důvodu podaných žalob prodloužila a skončila až dne 13. 4. 2006. Stejně tak dovozuje, že napadané rozhodnutí ze dne 13. 1. 2006, č. j. X, které nabylo právní moci nejpozději dnem 29. 3. 2006, tzn. dnem podání žaloby ke krajskému soudu, neboť v tento den jej měl žalobce podle stěžovatelky prokazatelně v rukou, bylo vydáno v rámci zákonné lhůty, a nedošlo tudíž k prekluzi. Podle stěžovatelky se proto nelze ztotožnit s názorem krajského soudu o tom, že žádné řízení o žalobě proti rozhodnutí o vrácení přeplatku neprobíhalo a lhůta se nepřerušovala, jakož i s názorem, že v předmětné věci se jedná o lhůtu promlčecí, které se žalobce dovolal. Podle stěžovatelky se jedná o lhůtu prekluzivní, ke které musí soud přihlížet z moci úřední, a není proto důležité, zda se prekluze účastník řízení dovolá či nikoliv.

S odkazem na výše uvedené stěžovatelka navrhla zrušení napadaného rozsudku a vrácení věci k dalšímu řízení.

Na základě výzvy krajského soudu doručil žalobce prostřednictvím své zástupkyně **vyjádření** ke kasační stížnosti, ve kterém navrhl zamítnutí kasační stížnosti. Konkrétně uvedl, že nárok vymezený v § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. zanikl, a to z důvodu že řízení o žalobě bylo zahájeno až po uplynutí zákonné lhůty. Doplnil, že nesouhlasí se závěrem, že doba řízení o žalobách prodloužila tříletou lhůtu vymezenou v ustanovení § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. Dále uvedl, že v Rakousku byl pojištěn dobrovolně a stěžovatelka nezkoumala, zda činnost, kterou vykonával, je podřaditelná pod výdělečnou činnost podle českých právních předpisů, z čehož rovněž dovozuje, že nevznikl nárok na vrácení přeplatku.

K vyjádření žalobce podala stěžovatelka **repliku**, v níž toliko uvedla, že z hlediska hodnocení věci dle hmotněprávních předpisů se ztotožňuje s právním názorem soudu a z hlediska prekluze nároku odkazuje na kasační stížnost.

Ze správního spisu předloženého stěžovatelkou, ze soudního spisu sp. zn. 33 Cad 55/2006, předloženého pro řízení o kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 108 s. ř. s. krajským soudem, jakož i ze soudního spisu sp. zn. 22 Ca 243/2002, sp. zn. 41 Cad 50/2004, sp. zn. 41 Cad 51/2004 a sp. zn. 41 Cad 52/2004, které si Nejvyšší správní soud sám vyžádal od krajského soudu, zjistil Nejvyšší správní soud následující podstatné skutečnosti:

Oznámením rakouského správního úřadu (Pensionversicherungsanstalt der Angestellten), které bylo stěžovatelce doručeno dne 20. 5. 2002, bylo stěžovatelce oznámeno, že žalobce byl v cizině (Rakousku) výdělečně činný, a to mj. v období od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2002. Současně Nejvyšší správní soud ze spisu zjistil, že v uvedeném období žalobce pobíral starobní důchod na základě § 31 zákona č. 155/1995 Sb.

Dne 1. 10. 2002 stěžovatelka vydala rozhodnutí č. j. X, kterým žalobci uložila vrátit vzniklý přeplatek na starobním důchodu v celkové výši 195 617 Kč. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 14. 11. 2002 žalobu, o které rozhodl Krajský soud v Brně rozsudkem dne 21. 3. 2003, č. j. 22 Ca 243/2002 - 20, a to tak že jí vyhověl a rozhodnutí stěžovatelky zrušil pro vady řízení, a věc jí vrátil s odůvodněním, že dříve, než vydala rozhodnutí o vrácení přeplatku v celkové částce 195 617 Kč, měla rozhodnout o zastavení výplaty dávky za příslušné časové období. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 29. 4. 2003.

Dne 15. 3. 2004 vydala stěžovatelka ve věci přeplatku na starobním důchodu další tři rozhodnutí (pod společným č. j. X), která označila římskými čísly I., II. a III. Rozhodnutím č. I zastavila výplatu starobního důchodu na dobu od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2000. Rozhodnutím č. II zastavila výplatu starobního důchodu za dobu od 15. 2. 2000 do 14. 2. 2002. Rozhodnutím č. III uložila žalobci povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu za uvedená období v celkové částce 195 617 Kč.

Tato rozhodnutí napadl stěžovatel dne 10. 5. 2004 samostatnými žalobami (u krajského soudu vedeny pod sp. zn. 41 Cad 50/2004, 41 Cad 51/2004 a 41 Cad 52/2004), které jak vyplývá z protokolu o jednání ze dne 15. 9. 2004, Krajský soud v Brně spojil ke společnému projednání.

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 22. 9. 2004, č. j. 41 Cad 50/2004 - 19, byla rozhodnutí stěžovatelky č. I a č. II zrušena, a to s odůvodněním, že zastavit výplatu důchodu lze pouze podle ustanovení § 56 zákona č. 155/95 Sb., a to až ode dne následujícím po dni, jímž uplynulo období, za který byl již důchod vyplacen. Stejně tak bylo tímto rozsudkem zrušeno i rozhodnutí označené č. III, a to s odůvodněním, že stěžovatelka v rozhodnutí uvedla pouze období, za který přeplatek vznikl, ale neuvedla, jaké částky za jednotlivé měsíce má žalobce vracet a výše přeplatku je tak nepřezkoumatelná. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 19. 10. 2004.

Ze spisu dále vyplývá, že dne 13. 1. 2006 vydala stěžovatelka další rozhodnutí ve věci, tentokrát pod č. j. X. Tímto rozhodnutím opětovně uložila žalobci povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu v celkové částce 195 617 Kč. V odůvodnění uvedla, že „*přeplatek vznikl zaviněním žalobce, který neohlásil, že je výdělečně činný v cizině. Dle potvrzení od rakouského nositele pojištění byl zaměstnán (pojištěn) v Rakousku v době od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2002 a zároveň pobíral starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/95 Sb. Podle ustanovení § 37 odst. 2 zákona č. 155/95 Sb., ve znění do 31. 12. 2003, výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 31 zákona č. 155/95 Sb. nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná činnost nebo je poskytováno hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání; ode dne dosažení důchodového věku (§ 29) se posuzují podmínky pro výplatu důchodu obdobně podle odst. § 1 písm. a) a b) a odstavce 5. Podle ustanovení § 37 odst. 1 písm. a) bod 2 zákona č. 155/95 Sb., ve znění do 31. 12. 2003, výplata starobního důchodu nenáleží po dobu dvou let po vzniku nároku na starobní důchod podle § 29 v těch kalendářních měsících, kdy je poživatel starobního důchodu výdělečně činný v cizině a to i po část měsíce. V odůvodnění dále uvedla, že v době od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2000, tj. do dosažení důchodového věku, byl žalobci vyplácen starobní důchod v částce 6482 Kč, ačkoliv mu nenáležel. V době od 1. 9. 1999 do 14 .2. 2000 proto vznikl přeplatek v částce 35 437 Kč. V době od 15. 2. 2000, tj. od dosažení důchodového věku do 14. 2. 2002 byl žalobci vyplácen starobní důchod v částce 6482 Kč měsíčně, od 10. 12. 2000 do 9. 12. 2001 v částce 6741 Kč měsíčně, a od 10. 12 .2001 do 14. 2. 2002 v částce 7176 Kč měsíčně. V době od 15. 2. 2000 do*

14. 2. 2002 tak vznikl přeplatek v částce 160 180 Kč. Celkem tedy bylo žalobci vyplaceno v době od 1. 9. 1999 do 14. 2. 2002 195 617 Kč.“

Toto rozhodnutí následně stěžovatelka doručovala na adresu: K. W., M. S. 58, B. Ze spisu vyplývá, že na stejnou adresu doručovala stěžovatelka všechny předchozí písemnosti. Na doručence, která je přiložena k rozhodnutí, je tiskacím písmem uvedeno, že rozhodnutí převzala dne 30. 1. 2006 *O. N*. Pod tímto jménem je psacím písmem poznačeno *zmoc.*, a pod tím je připojen nečitelný *podpis*.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 29. 3. 2006 žalobu ke Krajskému soudu v Brně. Na jednání krajského soudu, které probíhalo dne 2. 10. 2006 žalobce na otázku soudu mj. sdělil, že při podání žaloby znal obsah rozhodnutí. Následným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 – 43, bylo rozhodnutí stěžovatelky ze dne 13. 1. 2006, č. j. X, zrušeno a věc jí byla vrácena k dalšímu řízení. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 30. 10. 2006. Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka kasační stížnost.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud dále posuzoval důvodnost kasační stížnosti, a to v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; zkoumal při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.).

Po přezkoumání napadeného rozsudku Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Stěžovatelka uplatnila důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., podle něhož lze kasační stížnost podat z důvodu nesprávného posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky spočívá v tom, že je na správně zjištěný skutkový stav aplikována nesprávná právní norma, popřípadě je aplikována správná právní norma, která je však nesprávně vyložena.

Naplnění označeného důvodu stěžovatelka spatřovala v nesprávném výkladu § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., konkrétně závěru krajského soudu o tom, že žádné řízení o žalobě proti rozhodnutí o vrácení přeplatku v předmětné věci neprobíhalo a lhůta se nepřerušovala, jakož i nesprávném závěru krajského soudu, že v předmětné věci se jedná o lhůtu promlčecí, které se žalobce dovolal, když podle stěžovatelky se jedná o lhůtu prekluzivní.

Pro posouzení věci je proto stěžejní výklad ustanovení § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., podle kterého *nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, zaniká uplynutím tří let ode dne, kdy orgán sociálního zabezpečení tuto skutečnost zjistil, nejpozději však uplynutím deseti let ode dne výplaty dávky. Lhůty uvedené v předchozí větě neplynou po dobu řízení o žalobě, výkonu rozhodnutí, nebo jsou-li na úhradu přeplatku prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy nebo placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu.*

Věta první citovaného ustanovení hovoří o zániku nároku ve lhůtě 3 let ode dne, kdy orgán sociálního zabezpečení nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, zjistil. Tuto tříletou lhůtu vyložila stávající judikatura jako lhůtu prekluzivní, viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2005, č. j. 6 Ads 36/2003 - 61, či rozsudek ze dne 12. 7. 2006, č. j. 6 Ads 58/2005 - 44, oba viz na www.nsssoud.cz. Obdobně hovoří i odborná literatura, viz např. Brejcha, A. Promlčení a prekluze v právních předpisech o sociálním zabezpečení. Právo a zaměstnání. č. 8/1995, s. 15, z něhož vyplývá, že promlčecí popř. prekluzivní dobou se v předpisech sociálního zabezpečení rozumí časový úsek, v němž měl být vykonán úkon směřující k realizaci dávkového plnění, jakož i to, že nositel pojištění musí v důchodovém zabezpečení (pojištění) při předpisu přeplatku dodržet tříletou subjektivní prekluzivní dobu; později nabídnuté plnění musí odmítnout.

Nejvyšší správní soud v předmětné věci setrvává na svých dosavadních názorech a je tedy toho názoru, že označená lhůta je lhůtou prekluzivní. Institut promlčení a prekluze, byť jsou si do jisté míry podobny, se zásadně liší v právních následcích, konkrétně v tom, že v případě promlčení právo samotné nezaniká, kdežto v případě prekluze prekludované právo zaniká a nelze ho proto ani přiznat. Stejně tak se označené instituty liší v tom, že promlčení je třeba se v řízení dovolat, tedy je třeba aktivita procesní strany, k prekluzi přihlíží soud ex-offo, tedy z moci úřední bez aktivity procesní strany. Podrobně k rozdílnostem obou pojmů viz např. Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník, Komentář, 10. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, s. 366 a 866 a násl.

První závěr Nejvyššího správního soudu tedy zní, že tříletá lhůta upravená v § 118a zákona č. 582/1991 Sb. je lhůtou prekluzivní, které se není třeba dovolat. Krajský soud v Brně se proto mýlí, pokud uvádí, že se jedná lhůtu promlčecí, které se žalobce dovolal.

Tato prekluzivní lhůta však podle § 118a odst. 3 věta druhá zákona č. 582/1991 Sb. *neplyne po dobu řízení o žalobě, výkonu rozhodnutí, nebo jsou-li na úhradu přeplatku prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy nebo placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu.* Prekluzivní lhůta tak neplyne za situace, kdy je prováděn výkon rozhodnutí, prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy nebo placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu, jakož i z důvodu řízení o žalobě.

Ze spisů nevyplývá, že by v souzené věci byl veden výkon rozhodnutí, stejně tak nevyplývá, že by byly prováděny srážky z důchodu nebo ze mzdy nebo placeny splátky na základě dohody o uznání dluhu. Ze spisů však jednoznačně vyplývá, viz výše, že v souzené věci byly proti rozhodnutím stěžovatelky (ze dne 1. 10. 2002, č. j. X; a ze dne 15. 3. 2004, č. j. X), kterými opakovaně ukládala žalobci povinnost vrátit částku vyplacenou neprávem, podány žaloby, o kterých bylo následně vedeno i řízení u krajského soudu (sp. zn. 22 Ca 243/2002, sp. zn. 41 Cad 50/2004, 41 Cad 51/2004 a 41 Cad 52/2004).

V souladu s § 118a odst. 3 věta druhá zákona č. 582/1991 Sb. nemohla po dobu řízení o těchto žalobách plynout tříletá prekluzivní lhůta. Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že v předmětné věci byly podány žaloby, přičemž po dobu řízení o nich neběžela tříletá prekluzivní lhůta stanovená zákonem. Jinými slovy, skutečnost, že žalobce podal proti rozhodnutím stěžovatelky žaloby, vyvolalo neplynutí tříleté prekluzivní lhůty. Argument žalobce obsažený v jeho vyjádření ke kasační stížnosti, že nesouhlasí se závěrem stěžovatelky, že doba řízení o žalobách prodloužila tříletou lhůtu vymezenou v ustanovení

§ 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., tak není správný, protože podání žalob a řízení o nich konec lhůty posunulo právě o dobu řízení o nich.

Druhý závěr Nejvyššího správního soudu tedy zní, že po dobu řízení o žalobách podaných proti správním rozhodnutím, kterými stěžovatelka žalobci opakovaně ukládala povinnost vrátit částku vyplacenou neprávem, označená prekluzivní tříletá lhůta neplynula. I zde se proto krajský soud mýlí, pokud uvádí, že žádné řízení o žalobě, které by mělo vliv na běh lhůty, neprobíhalo.

Závěry krajského soudu, který tříletou lhůtu vymezenou v § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. považoval za lhůtu promlčecí a nikoliv prekluzivní, jakož i závěry, že ve věci neprobíhalo řízení o žalobě, které by stavělo běh této prekluzivní lhůty, Nejvyšší správní soud nepokládá za správné.

Nejvyšší správní soud je proto toho názoru, že Krajský soud v Brně pochybil, pokud interpretoval tříletou lhůtu uvedenou v ustanovení § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. jako lhůtu promlčecí a současně pochybil, pokud uvedl, že řízení o žalobě nemělo na plynutí této lhůty vliv. Nejvyšší správní soud v obou právních závěrech krajského soudu shledal stěžovatelkou namítanou nezákonnost spočívající v nesprávném právním posouzení.

Nejvyšší správní soud se dále zabýval tím, zda i přes prodloužení prekluzivní lhůty pro vydání rozhodnutí způsobené vyvolanými soudními řízeními na základě žalobcem podaných žalob, nedošlo k jejímu uplynutí, a tedy k prekluzi. K prekluzi totiž soud, včetně Nejvyššího správního soudu, přihlíží, jak bylo koneckonců výše naznačeno, z moci úřední, tedy bez námitky účastníka řízení, a to kdykoliv během soudního řízení.

Nejvyšší správní soud proto musel zjistit, kdy tříletá prekluzivní lhůta počala běžet a kdy běžet skončí, či dokonce již skončila.

Co se týče počátku běhu prekluzivní lhůty, je podle zákona (ostatně obdobně viz i dosavadní judikaturu Nejvyššího správního soudu, např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2005, č. j. 6 Ads 36/2003 - 61), tímto počátkem okamžik, kdy příslušný orgán sociálního zabezpečení zjistil, že je zde nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely. Tímto okamžikem bylo v předmětné věci oznámením rakouského správního úřadu (Pensionversicherungsanstalt der Angestellten), kterým bylo stěžovatelce dne 20. 5. 2002, oznámeno, že žalobce byl v cizině (Rakousku) výdělečně činný. Tímto okamžikem počala běžet tříletá prekluzivní lhůta.

Označená lhůta je podle zákona lhůtou tříletou, tedy lhůtou určenou podle let. Pravidlo pro počítání běhu lhůt určených podle let je obsaženo v ustanovení § 123c zákona č. 582/1991 Sb. Ten stanoví, obdobně jako i obecné procesní předpisy, že *posledním dnem lhůty určené podle let je den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v měsíci, připadne poslední den lhůty na poslední den v měsíci. Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den.*

Dnem, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadla událost, od níž lhůta počíná, byl v souzené věci pátek dne 20. 5. 2005.

Nebylo-li by v zákoně stanoveno, že lhůta (myšleno označená tříletá prekluzivní lhůta) neplyne po dobu řízení o žalobě, skončila by tato lhůta dne 20. 5. 2005.

S ohledem na znění § 118a odst. 3 věta druhá zákona č. 582/1991 Sb., a z důvodu, že proti rozhodnutí ze dne 1. 10. 2002, č. j. X, podal žalobce dne 14. 11. 2002 žalobu, o které probíhalo řízení až do dne 29. 4. 2003, kdy nabyl právní moci rozsudek krajského soudu ze dne 21. 3. 2003, č. j. 22 Ca 243/2002 - 20, kterým bylo označené rozhodnutí zrušeno, je třeba tuto dobu k výše uvedenému datu připočíst. Lhůta se tak prodloužila o 5 měsíců a 14 dnů.

Stejně tak je třeba připočíst dobu od podání žaloby proti dalším rozhodnutím stěžovatelky ve věci ze dne 15. 3. 2004 (č. I., II. a III.), tj. ode dne 10. 5. 2004 do dne 19. 10. 2004, kdy nabyl právní moci rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 9. 2004, č. j. 41 Cad 50/2004 - 19, kterým došlo k zrušení všech označených rozhodnutí. Lhůta se tak prodloužila o dalších 5 měsíců a 9 dnů.

Prekluzivní lhůta tak neplynula v období od 14. 11. 2002 do 29. 4. 2003, resp. od 10. 5. 2004 do 19. 10. 2004. Celkově tedy neplynula po dobu 10 měsíců a 24 dnů, jak ostatně správně tvrdí stěžovatelka v kasační stížnosti. Nelze však souhlasit se stěžovatelkou, že prekluzivní lhůta se podáním žaloby přerušila. Přerušení by totiž znamenalo běh prekluzivní lhůty od počátku, o čemž zákon nehovoří, zákon užívá pojmu neplyne, a nikoliv přerušuje, z čehož Nejvyšší správní soud dovozuje, že se jedná o stavení běhu lhůty, nikoliv její přerušení. V podrobnostech viz např. Fiala, J. Občanské právo hmotné. Třetí opravené a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita. Nakladatelství Doplněk 2003, s. 63. Posledním dnem lhůty, kdy stěžovatelka mohla účinně požadovat vrácení částek vyplacených neprávem, tedy uložit žalobci povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu, tak byl den 13. 4. 2006. V souladu s výše uvedeným tak stěžovatelka mohla účinně požadovat vrácení částek vyplacených neprávem do dne 13. 4. 2006. Do tohoto dne by musela žalobci doručit rozhodnutí, kterým by mu uložila povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu. Případný výkon tohoto rozhodnutí by v souladu s ustanovením § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. stavěl běh prekluzivní lhůty.

Ze spisu k tomuto vyplývá, že dne 13. 1. 2006 vydala stěžovatelka rozhodnutí č. j. X, kterým uložila žalobci povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu v celkové částce 195.617 Kč. Toto rozhodnutí následně doručovala na adresu: K. W., M. S. 58, B., tedy na adresu, na kterou byly žalobci doručovány všechny předmětné rozhodnutí stěžovatelky. Na doručence, která je přiložena k rozhodnutí je uvedeno, že rozhodnutí převzala dne 30. 1. 2006 *O. N.* Pod jejím jménem a příjmením psaným tiskacím písmem je psacím písmem poznačeno *zmoc.* tedy pravděpodobně zmocněnec, a pod tím je připojen nečitelný *podpis*. Žádný jiný doklad o doručení označeného rozhodnutí žalobci se ve spisu nenachází. Ze spisu dále vyplývá, že proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 29. 3. 2006 ke Krajskému soudu v Brně žalobu (a to i přesto, že mu rozhodnutí nebylo, jak vyplývá ze spisu, doručeno do jeho vlastních rukou), který jí rozsudkem ze dne 2. 10. 2006 vyhověl a napadané rozhodnutí zrušil. Rozsudek nabyl právní moci dne 30. 10. 2006.

Dle § 90 zákona č. 582/1991 Sb. musí být do vlastních rukou doručena rozhodnutí, jimiž se dávka důchodového pojištění nepřiznává, odnímá, snižuje nebo se zastavuje její výplata, a rozhodnutí, jimiž se ukládá povinnost vrátit neprávem vyplacené částky. Úpravu samotného doručování však zákon č. 582/1991 Sb. neobsahuje. Doručování je pro veřejnou správu obecně upraveno správním řádem. Z důvodu, že úprava správního

řízení prošla v průběhu doby, kdy stěžovatelka rozhodovala o přeplatku na důchodu, podstatnými změnami, je třeba stanovit, podle jaké právní úpravy měla stěžovatelka při doručování postupovat. Ač stěžovatelka rozhodovala po 1. 1. 2006, kdy nabyl účinnosti zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový správní řád“), je podle Nejvyššího správního třeba v souladu s ustanovením § 179 odst. 1 věta druhá nového správního řádu aplikovat na doručování napadaného rozhodnutí zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (dále jen „starý správní řád“). Ten doručování do vlastních rukou upravoval v ustanovení § 24, které na rozdíl od současné právní úpravy (§ 20 odst. 2 nového správního řádu) nepočítalo s doručováním písemností určených do vlastních rukou zmocněnci na základě písemné plné moci s úředně ověřeným podpisem. Z formálního hlediska mu proto zásilka doručena nebyla. Na stranu druhou žalobce při soudním jednání konaném dne 2. 10. 2006 na otázku soudu sdělil, že při podání žaloby znal obsah rozhodnutí, čímž potvrdil, že jej měl při podání žaloby ve vlastních rukou. Z materiálního hlediska mu proto zásilka doručena byla. Z důvodu, že stěžovatel měl rozhodnutí v okamžik podání žaloby ve vlastních rukou, tedy jeho obsah znal, přiklonil se Nejvyšší správní soud k závěru, že rozhodnutí mu doručeno bylo, a to nejpozději dne 29. 3. 2006, kdy podal ke krajskému soudu žalobu. Navíc ze soudního spisu vyplývá, že krajský soud doručoval žalobci kasační stížnost k vyjádření na adresu, kterou uvedl v žalobě (K. W., M. S. 58, Brno, a z doručenky vyplývá, že ji převzala tatáž osoba, která převzala označené správní rozhodnutí, tedy *O. N.*, přičemž pod tímto jménem je uvedeno *oprávněná osoba* a její *podpis*), jakož i vyplývá, že vyjádření ke kasační stížnosti žalobce soudu zaslal, tedy se s výzvou prokazatelně seznámil, což rovněž svědčí o tom, že tato osoba zásilky žalobce přebírá. (Sluší se poznamenat, že na doručence vztahující se k rozhodnutí ze dne 2. 10. 2006, jakož i na doručence vztahující se k vyjádření ke kasační stížnosti je uvedeno „O. N.“, žalobce v žalobě uvádí „O. N“.) Nejvyšší správní soud se s přihlédnutím k výše uvedenému, zejména s přihlédnutím k tomu že stěžovatel doznal, že měl rozhodnutí v okamžik podání žaloby ve své moci a tedy je znal, přiklonil k materiálnímu pojetí doručení v této věci a dovozuje, že rozhodnutí bylo žalobci doručeno a stalo se proto pravomocným. Je třeba současně podotknout, že doručení či nedoručení tohoto rozhodnutí nemá na souzenou věc vliv, neboť neovlivňuje běh prekluzivní lhůty. Běh této lhůty totiž podle zákona mohlo ovlivnit toliko řízení o žalobách, výkon rozhodnutí, a uznání dluhu, resp. její počátek, který je však určen okamžikem, kdy se stěžovatelka o nároku na vrácení dozvěděla, podrobněji viz výše.

Lze uzavřít, že rozhodnutí stěžovatelky ze dne 13. 1. 2006, č. j. X, bylo žalobci doručeno v rámci tříleté prekluzivní lhůty. Rozsudkem krajského soudu ze dne 2. 10. 2006, č. j. 33 Cad 55/2006 – 43, však toto rozhodnutí bylo na základě žalobcem podané žaloby zrušeno a věc byla vrácena stěžovatelce k dalšímu řízení. Podáním žaloby a řízením o ní, došlo podle zákona k opětovnému stavení tříleté prekluzivní lhůty, která tentokrát neplynula od 29. 3. 2006, kdy byla podána u krajského soudu žaloba, do 30. 10. 2006 kdy nabyl předmětný rozsudek právní moci. Došlo tak k prodloužení lhůty o 7 měsíců a jeden den. Stěžovatelka by tak mohla účinně uložit žalobci povinnost vrátit přeplatek do 14. 11. 2006.

Ze spisu však nevyplývá, že by do tohoto data v předmětné věci stěžovatelka vůči žalobci pravomocně rozhodla. Nejvyšší správní soud za tohoto stavu dovozuje, že stěžovatelka rozhodnutí, kterým by žalobci uložila vrátit přeplatek na důchodu, v současnosti již účinně vydat nemůže, neb prekluzivní lhůta uplynula dne 14. 11. 2006, a to ani za situace, kdy by Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil. Po dobu řízení o kasační stížnosti totiž lhůta pro vydání rozhodnutí ve věci plynula. Kasační stížnost je mimořádným opravným prostředkem a nemá vliv na právní moc rozsudku krajského soudu.

Následky obou rozhodnutí jsou proto pro stěžovatelku identické. Z důvodu procesní čistoty, kdy zákon s. ř. s. (v meritorních věcech) umožňuje Nejvyššímu správnímu soudu buď kasační stížnost zamítnout pro nedůvodnost, nebo v případě shledání její důvodnosti rozsudek krajského soudu zrušit (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), a s ohledem na skutečnost, že kasační stížnost byla pro výše uvedenou nezákonnost shledána důvodnou, Nejvyšší správní soud napadaný rozsudek Krajského soudu v Brně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Podle § 110 odst. 3 s. ř. s., zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí, tedy názorem, že tříletá lhůta uvedená v ustanovení § 118a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. je lhůtou prekluzivní, na jejíž běh mělo v předmětné věci vliv řízení o žalobcem podaných žalobách.

V novém rozhodnutí ve věci krajský soud rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 110 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. prosince 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu